EUGENIA BOJOGA

LIMBĂ ROMÂNĂ SAU „MOLDOVENEASCĂ”? O PERSPECTIVĂ SOCIOLINGVISTICĂ ASUPRA CONTROVERSEI ACTUALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

„A promova sub orice formă o limbă moldovenească deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic e o absurditate și o utopie, și din punct de vedere politic e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și, deci, un act de genocid etnico-cultural.”

(Coșeriu 1999, p. 212)

Analizată din perspectiva sociolingvisticii actuale, problema limbii române din Republica Moldova reprezintă o temă generoasă și, în acelaşi timp, foarte complexă. Dată fiind această complexitate, în textul de față vom aborda doar aspectele ce se referă la denumirea limbii. Să o spunem din capul locului, controversa în jurul glotonimului, generată de politica lingvistică din perioada sovietică, precum și de lipsa de perspicacitate a guvernelor care s-au aflat la putere din 1994 până în 2010, a dobândit un caracter politic, polarizând cetățenii în vorbitori de română și vorbitori de „moldovenească”. De două decenii – de când a fost adoptată actuala Constituție a Republicii Moldova, în al cărei art. 13 se stipulează că „Limba de stat a Republicii Moldova este *limba moldovenească* funcţionând pe baza grafiei latine” (Constituția 1994) –, limba română a constituit un fel de tabu, fiind marginalizată tot mai mult la nivel oficial[1]. Cert este că în această dezbatere, superfluă din punct de vedere științific, opinia lingviştilor de la Academia de Ştiinţe a Moldovei nu a fost luată în considerare, demersurile lor în ceea ce privește substituirea sintagmei anacronice de „limba moldovenească” prin cea corectă de *limba română* nu au avut sorţi de izbândă.

Pornind de la aceste date esențiale, putem afirma că în cei 20 de ani de la adoptarea Constituției, *limba română* și-a croit cu anevoie calea în societatea basarabeană: glorificată și promovată de către elitele intelectuale de la Chișinău, ea a fost, concomitent, blamată și anatemizată de către politicienii comuniști, pentru care a declara că vorbești românește înseamnă a fi „antimoldovenist” și, automat, „fascist”. An de an, glotonimul a antrenat spiritele *pro* și *contra*, disputa lingvistică

[1] Despre consecințele grave ale politicii lingvistice din această perioadă am scris cu alte ocazii; vezi, de exemplu, Bojoga 2005 și 2008.

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

desfăşurându-se sub forma unor dezbateri în contradictoriu nu doar în presa scrisă sau în mediul *on line*, ci şi în *agoră*: instituţii ale statului, centre comerciale, transportul în comun, străzile şi pieţele oraşelor.

După repetate tentative de „a aduce limba română la ea acasă" întreprinse de societatea civilă, asociate cu numeroase demersuri ale comunităţii ştiinţifice de la Chişinău, acum un an, în 5 decembrie 2013, la solicitarea unui grup de parlamentari liberali, în frunte cu doamna Ana Guţu, Curtea Constituţională decide că limba oficială a Republicii Moldova este „limba română, nu limba moldovenească în baza grafiei latine", conferind astfel statut de normă constituţională *Declaraţiei de Independenţă*, adoptate în august 1991. În timp ce reprezentanţii elitelor intelectuale au salutat cu mult entuziasm decizia Curţii Constituţionale, declarând că, în sfârşit, s-a făcut dreptate limbii române, comuniştii şi socialiştii au criticat-o dur şi au cerut, în plenul Parlamentului, adoptarea unei declaraţii de condamnare a acesteia.

Pentru a oferi tabloul complet al ecourilor pe care le-a avut amendamentul Curţii Constituţionale printre politicienii moldoveni şi pentru a prezenta controversa actuală în jurul denumirii limbii, ne vom prevala de instrumentarul teoretic al sociolingvisticii şi vom recurge la câteva concepte-cheie ale acestei discipline: *glotonim/denumire a limbii, actori ai politicii lingvistice, comunitate de vorbitori, diglosie* şi *conflict lingvistic, prestigiul limbii, limbă dominantă/limbă dominată*.

„Actorii" politicii lingvistice sau cei care denumesc limba

A denumi o limbă înseamnă a evoca o istorie, a indica apartenenţa la un grup, a face trimitere la o cultură, la o tradiţie literară scrisă. Desemnând o realitate lingvistică printr-un nume propriu, noi individualizăm o tradiţie discursivă, o ordonăm şi o categorizăm şi, mai presus de toate, o învestim cu valoare simbolică primordială.

În sociolingvistica actuală, faptul de a da nume limbii/limbilor este asociat cu aşa-zişii actori ai politicii lingvistice: specialiştii în limbi sau filologii, instituţiile puterii sau politicienii şi comunitatea de vorbitori[2]. Firește, între aceste trei categorii de „dătători" de nume există o solidaritate implicită, cooperarea eficientă dintre ele determinând coeziunea internă a comunităţii lingvistice, precum şi prestigiul limbii respective în societate.

Astfel, prima categorie a celor care denumesc limbile o reprezintă lingviştii, apelativele lor urmărind să descrie fiecare idiom în parte, integrându-l în felul acesta în concertul polifonic al limbilor lumii. În acest scop, filologii occidentali au trudit mai mult de un secol la elaborarea metodei comparativ-istorice, cu ajutorul căreia au reuşit să circumscrie limbile cât mai exact posibil, acestea fiind clasificate, din punct de vedere genealogic, în grupuri şi familii de limbi, iar din punct de vedere structural-tipologic, adică în conformitate cu afinităţile lor gramaticale, în tipul lingvistic romanic, tipul lingvistic slav, germanic etc., respectiv în limbi flexionare,

[2] Această tripartiţie este analizată şi argumentată în mod aprofundat de A. Tabouret-Keller (1997).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

aglutinante etc. Prin urmare, având la bază aceste criterii strict ştiinţifice de caracterizare, glotonimele date de specialişti reprezintă categorizările cele mai riguroase ale idiomurilor de pe glob.

A doua categorie a „institutorilor” de nume o constituie oamenii politici sau reprezentanţii instituţiilor statului. A. Tabouret-Keller susţine că limbile, având ele însele statut de instituţie, generează uneori probleme legate de oficializarea/impunerea lor în societate, probleme ce pot fi soluţionate prin diverse metode coercitive. În acest scop, guvernul fiecărei ţări promovează implicit sau explicit o anumită politică lingvistică: ansamblu de decizii oficiale, luate pentru a gestiona cât mai judicios posibil propria situaţie glotică. Având obligaţia de a stabili mijloacele necesare pentru funcţionarea limbii/limbilor în stat, guvernul elaborează un set de acţiuni, concepute şi organizate sistematic, pentru a dirija procesele de comunicare verbală în comunitate, iar dacă societatea este bilingvă sau plurilingvă, pentru a menţine o stare de echilibru între toţi locutorii. De regulă, spun sociolingviştii, statele occidentale au fost în stare să-şi atingă obiectivul pe care şi l-au fixat în sec. al XIX-lea (numit şi secol al naţionalităţilor): ca toţi cetăţenii să cunoască o limbă perfect unificată – numită şi limbă comună sau exemplară (E. Coşeriu), literară sau standard –, ca simbol şi instrument al existenţei lor naţionale. Tocmai de aceea, într-o societate echilibrată şi civilizată, reprezentaţii puterii iau ca punct de referinţă denumirile limbilor stabilite de savanţi, care constituie pentru ei un adevăr imuabil.

În acelaşi timp, există şi cazuri în care oamenii politici pot denumi o limbă pentru a-şi demarca terenul propriei stăpâniri, pentru a le oferi „hrană” identitară cetăţenilor care îi ascultă şi îi votează, întrucât se consideră reprezentanţii legitimi ai acestora. În consecinţă, politicienii vorbesc în această limbă şi se reclamă de la un ansamblu de vorbitori – comunitate, etnie, naţiune –, cu care o împărtăşesc, însă apelativele lor pot urmări scopuri strict politice şi ideologice (cf. Tabouret-Keller 1997, p. 12–13). Or, tocmai acesta este şi cazul unor politicieni de la Chişinău, pentru care denumirea limbii şi a varietăţilor sale diatopice desemnează nu atât o realitate istorică dată – pentru a putea fi identificată ca atare –, ci constituie un prilej de elaborare a unui discurs metalingvistic orchestrat din punct de vedere ideologic.

În ce priveşte ultima categorie de actori ai politicii lingvistice, vorbitorii, aceştia îşi denumesc graiul fie în mod spontan, fie „dirijaţi” de alţii. Oricum, pentru a-l deosebi de idiomurile vorbite în jur, ei pot folosi mai mulţi termeni, în funcţie de distanţa/apropierea faţă de ceilalţi, în funcţie de ce au învăţat la şcoală, de ce citesc în ziar sau de ce aud la radio. În acest context, polinomia limbilor, susţine A. Tabouret-Keller, este mai curând o regulă decât o excepţie (*ibidem*, p. 13): în desemnarea propriului grai, locutorii se raportează mai întâi la vecinii lor imediaţi (în cazul nostru, la vorbitorii graiului muntenesc sau ai celui bănăţean), apoi la o comunitate mai mare (cum ar fi cea de limba rusă, ucraineană, bulgară, găgăuză etc.), şi atunci, deasupra graiului lor local se situează limba română comună, numită şi literară. În acest sens, reflecţia metalingvistică a vorbitorilor simpli tinde să acceadă la o analiză subiectivă şi naivă a faptelor de limbaj, care însă nu **întotdea-**

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

una este şi cea corectă[3]. Din perspectiva lingvistului, ea poate însemna eroare şi atitudine greşită, mai ales atunci când vorbitorii au o conştiinţă lingvistică precară şi încă nefixată, ca în cazul vorbitorilor de „limbă moldovenească".

Decizia Curţii Constituţionale din 5 decembrie 2013

Revenind la realităţile lingvistice basarabene, Hotărârea Curţii Constituţionale din 5 dec. 2013, prin care se acordă prioritate *Declaraţiei de independenţă* şi, respectiv, limbii române, i-a determinat pe reprezentanţii partidelor politice să adopte o atitudine tranşantă faţă de glotonim. În continuare, vom prezenta poziţia celor cinci partide care au câştigat alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014, acestea fiind Partidul Liberal din Moldova (PLM, preşedinte Mihai Ghimpu), Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM, condus de Vlad Filat), Partidul Democrat (PDM, condus de Marian Lupu), Partidul Socialiştilor (PSM, preşedinte Igor Dodon) şi Partidul Comuniştilor din Rep. Moldova (PCRM, al cărui lider este Vladimir Voronin).

În ce priveşte atitudinea socialiştilor, vom menţiona că Igor Dodon, preşedintele PSM, deja în 2011 declara că cetăţenii Republicii Moldova ar avea „cultura, limba şi destinul lor moldovenesc", iar „împăcarea dintre Bucureşti şi Chişinău" ar fi posibilă doar cu condiţia ca „primul să recunoască identitatea diferită a moldovenilor de peste Prut" (Dodon 2011). Prin urmare, nu e de mirare că, în toiul discuţiilor despre eventualul amendament al Constituţiei, el a avertizat că nu va vota modificarea art. 13 din Constituţie în conformitate cu adevărul ştiinţific. Într-un interviu pentru *epresa.md*, Dodon spunea că nu are de gând să susţină iniţiativa liderului PD, de a-i conferi limbii române statutul de a doua limbă de stat:

> „Nu voi vota. Marian Lupu, pe parcursul a câtorva luni, şi-a schimbat de câteva ori poziţia. Noi nu vrem să fim cameleoni politici în acest sens. Noi avem o poziţie foarte clară – limba care este în Constituţie trebuie să rămână cea care este acum" (Dodon 2013)[4].

În ce priveşte poziţia Partidului Democrat, dacă acum câţiva ani Marian Lupu susţinea că din punct de vedere ştiinţific vorbeşte româna, dar din punct de vedere politic – „moldovenească", iar în 2010 propunea o soluţie de compromis[5], între

[3] În acest sens, precizăm faptul că Johannes Kabatek încadrează aspectele ce ţin de denumirea sau categorizarea limbilor în contextul mai larg al autoreferenţialităţii limbajului, al metalimbajului vorbitorilor în calitate de lingvişti (Kabatek 2003, p. 254–261).

[4] De altfel, aceeaşi politică lingvistică şi identitară a fost promovată de PSM şi în platforma sa electorală din preajma alegerilor parlamentare din 2014: „*Astăzi, cu ajutorul conducerii ţării, istoria, limba şi tradiţiile moldoveneşti sunt marginalizate în favoarea celor româneşti. Unionismul şi iminenta unire cu România sunt infiltrate agresiv în inimile şi minţile tinerei generaţii, de la grădiniţă până la absolvirea universităţii. 655 de ani de istorie şi statalitate pot fi şterse definitiv din memoria genetică a poporului moldovenesc, dacă nu se vor lua măsuri urgente şi decisive*" (*Partidul socialiştilor..., apud* Viţu 2014).

[5] Soluţia propusă de M. Lupu consta în următoarele: în art. 13 din Constituţie să rămână în continuare „limba moldovenească", iar în paranteze să fie adăugat „limba română". Despre consecinţele

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

timp şi-a schimbat părerea, ajungând la concluzia că şi din punct de vedere ştiinţific vorbeşte „moldoveneşte”. În consecinţă, liderul PD a avertizat că formaţiunea sa nu este de acord cu modificarea denumirii limbii de stat din „moldovenească” în română, întrucât aceasta „nu reprezintă deloc o necesitate imperioasă, ci vine mai curând ca un instrument politic” (*Divergenţe*... 2013). Canalul de televiziune *Publika.md* a transmis, imediat după decizia CC de anul trecut, că Lupu ar fi avertizat că deputaţii democraţi nu vor vota pentru schimbarea art. 13 din legea supremă în conformitate cu adevărul ştiinţific. Cu acea ocazie, el a mărturisit că se consideră moldovean sută la sută:

> „Eu personal vorbesc moldovenește. Dreptul fiecărui cetățean al țării este să se autodetermine din punct de vedere etnic și intercultural așa cum dorește” (Lupu 2013).

În opinia sa, pentru ca în textul Constituţiei să fie stabilită denumirea de *limba română*, ar trebui organizat un referendum. Doar că, până la referendum, subiectul a stârnit controverse în rândurile deputaţilor din acelaşi partid. Bunăoară, unii dintre colegii lui M. Lupu au afirmat deschis că vorbesc româneşte, nu „moldoveneşte”. Astfel, Vlad Plahotniuc, prim-vicepreşedintele PD, în cadrul unui *offline* cu bloggerii declara că limba sa maternă este româna. O poziție similară a avut şi Adrian Candu, un alt lider PD, vicepreşedinte al Parlamentului, care, la o emisiune TV despre *Acordul de Asociere dintre R. Moldova și UE*, în care îl avea ca partener de dezbatere pe Artur Reşetnicov, deputat PCRM, menționa că el vorbește românește. Atunci când comunistul i-a replicat că e vorba de „limba moldovenească”, A. Candu a insistat: „eu vorbesc limba română”. „Să vă duceți cu Timofti la București”, l-a admonestat aspru Reşetnicov (cf. *Divergenţe* ... 2013).

Cu totul altă poziție au avut reprezentanții Partidului Liberal, cum era, de altfel, şi firesc, din moment ce inițiativa de a schimba art. 13 le-a aparţinut în totalitate parlamentarilor din PL. Avându-l în vizor pe M. Lupu, dar în acelaşi timp şi pe reprezentanţii altor partide, liberalul Victor Popa comenta astfel:

> „Vom încerca prin metode ştiinţifice. Vom propune chiar şi conferinţe ştiinţifice internaţionale. Vom încerca să-i convingem prin diferite metode, însă nu politice”.

În acelaşi context, deputatul PLDM Tudor Deliu adăuga:

> „Avem Academia de Ştiinţe, avem un Institut al AŞM care se ocupă cu aceste lucruri. Deputatul are o funcţie politică. El ridică sau nu ridică mâna şi nu poate să determine ceea ce ştiința demonstrează că este invers” (cf. Lupu 2013).

În ce priveşte Partidul Comuniştilor din Rep. Moldova, reprezentanţii acestuia au avut atitudinea cea mai vehementă. Cu titlul *Doar poporul Moldovei este în drept să decidă în care direcţie să se mişte, cum să se numească, în ce limbă să vorbească!*, ei au adoptat în 6 dec. 2013 *Adresarea Partidului Comuniştilor din Republica Moldova către partidele politice, mişcările şi organizaţiile obşteşti*, în care decizia Curții Constituționale este calificată ca

negative pe care le comportă această propuneri a se vedea volumul nostru *Limba română – „între paranteze”?* (Bojoga 2013).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

„[...] o crimă gravă împotriva dreptului, adevărului şi independenţei statului moldovenesc”,

„[...] un verdict trădător, care privează, fără drept de apelare şi flagrant, poporul moldovenesc de dreptul la propria limbă literară, propria identitate şi stat. Istoria multiseculară de vorbire, folosire şi dezvoltare a limbii moldoveneşti, limba lui Ştefan cel Mare–Dimitrie Cantemir–Ion Druţă, este pusă la îndoială” (*Doar poporul*... 2013, p. 2).

Cei șase judecători de la CC au fost numiți „cetăţeni ai României”, „străini de neam”, fiind blamaţi pentru că

„[...] au lipsit un popor întreg de *dreptul de a numi propria limbă* în conformitate cu tradiţia istorică şi ştafeta vie a succesiunii naţionale şi culturale” (*ibidem,* p. 2).

După cum vedem, comuniştii nu au renunţat la directivele de odinioară ale bolşevicilor. Fideli discursului moldovenist din anii ’20–’30 ai sec. XX, ei folosesc aceleași mijloace retorice, o strategie discursivă similară, bazată pe mistificarea faptelor şi rea-voinţă:

„Prin decizia sa, Curtea Constituţională a întors Republica Moldova în situaţia dramatică de la începutul anilor ’90, când întreaga clasă politică de la guvernare în mod deschis tindea să lichideze statalitatea moldovenească şi vedeau în ea doar o etapă de scurtă durată în calea spre „România mare”, când anume poziţia absurdă a elitelor de la guvernare a dus ţara la conflictul fratricid transnistrean” (*ibidem*, p. 2).

Cu același aplomb, comuniștii continuă:

„[...] pe 5 decembrie 2013 judecătorii Curţii Constituţionale a Republicii Moldova au atentat deschis la bazele orânduirii constituţionale a statului”,

„[...] au pus la îndoială legitimitatea internaţională a Moldovei, argumentarea hotarelor sale internaţional recunoscute, au încercat să creeze premize juridice pentru începutul lichidării statului moldovenesc independent şi contopirea lui cu România” (*ibidem*, p. 2).

Ca o remarcă, ne întrebăm dacă denumirea corectă a limbii, pe care o susțin Academia de Ştiinţe de la Chișinău şi comunitatea ştiinţifică internaţională, poate lichida granițele statului independent Republica Moldova.

În 11 decembrie 2013 a urmat o altă declarație a PCRM: *Consolidarea eforturilor internaționale va permite Moldovei să evite acapararea prin absorbție de către statul român* în care ei se adresează statelor garant Ucraina și Rusia, către OSCE și ONU

„[...] cu cerința de a opri lichidarea Rep. Moldova, de a opri guvernarea criminală, efectuată în această țară sub steagurile Uniunii Europene” (*Consolidarea eforturilor*... 2013, p. 1).

În același număr al săptămânalului „Comunistul”, dedicat în întregime acestui subiect, Mark Tkaciuk interpreta astfel decizia CC:

„Astăzi, regimul lui Plahotniuc, Filat și Leancă a făcut un pas gigantic pe calea lichidării independenței statului Republica Moldova” (Tkaciuk 2013, p. 4).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

Iar colegul său Dmitrii Cavruc exagera şi mai mult, afirmând:

> „Revoluția anticonstituțională continuă. Limba moldovenească a fost interzisă” (Cavruc 2013, p. 4).

Perverşi în a-i manipula pe cetățenii de rând şi uzurpând dreptul unic de a decide în domeniul denumirii limbii, comuniştii aduc în scenă figura colectivă a poporului, vorbind în numele acestuia:

> „Doar poporul Moldovei este în drept să decidă în care direcție să se miște, cum să se numească, în ce limbă să vorbească! Și vai de cei care încearcă să-l priveze de acest drept sfânt!” (*Doar poporul*... 2013, p. 2)[6].

Dar oare lingviştii de la Institutul de Filologie al Academiei, reprezentanții societății civile, elitele intelectuale nu fac parte din poporul Republicii Moldova, nu sunt reprezentanții cei mai luminați ai acestuia? Cum rămâne atunci cu opinia lor, fiindcă, din moment ce ei se ocupă de studiul limbii şi de corectitudinea vorbirii, tot ei ar trebui să fie în drept să se pronunțe şi asupra glotonimului! Firește, filologii de la Chişinău n-au împărtăşit niciodată punctul de vedere al comuniştilor şi s-au opus de fiecare dată mistificării adevărului ştiinţific, doar că continuatorii lui Lenin, Marx şi Stalin nu au ținut cont de opinia lor.

În realitate, socialiştii şi comuniştii devalorizează limba română, îi denigrează prestigiul, îi mistifică istoria, îi compromit prezentul. Ei nu au renunțat niciodată la strategia de odinioară, aplicată în fosta R.A.S.S. Moldovenească, în vederea creării unei identități moldovenești aparte, prin aplicarea unei metode perfide: stabilind o antinomie între limba română şi graiul moldovenesc local.

„Denumirea corectă a limbii este limba română”

Spre deosebire de reprezentanții PCRM şi ai PSM, pentru care ideologia de bază o formează doctrina moldovenismului de odinioară, reprezentanții elitelor şi lingviştii de la Chişinău consideră că decizia Curții Constituționale din 5 decembrie 2013 elimină un fals ştiințific şi, totodată, repune în drepturi adevărul istoric despre Basarabia. De altfel, demersul privind interpretarea art. 13 din Constituție în funcție de *Declarația de independență* a fost făcut de către deputații-intelectuali Ana Guțu, Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Corina Fusu, Boris Vieru şi Gheorghe Brega, cu toții membri ai Partidului Liberal[7]. După decizia istorică din 5 dec. 2013, Ana Guțu sublinia, pe bună dreptate, că

[6] Decizia Curții Constituționale de la Chişinău a fost dur criticată şi de către comuniştii din Transnistria. Astfel, Oleg Horjan, preşedintele PC din Transnistria, declara: „pentru noi, transnistrienii, o astfel de decizie a autorităților Republicii Moldova confirmă faptul că statalitatea Transnistriei, independența RMN nu sunt o manifestare a «separatismului», ci unica posibilitate de a ne proteja poporul, tradițiile şi modul de viață pe care îl avem acum” (Horjan 2013).

[7] Amănunte cu privire la această procedură se găsesc în grupajul *Hotărârea privind interpretarea art. 13 alin. (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției şi Declarația de Independență a Rep. Moldova* (cf. *Hotărârea*... 2013).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

> „[...] în Republica Moldova problema denumirii limbii este şi, cu siguranţă, va fi pe larg exploatată de către politicieni în scopuri manipulatorii, astfel contribuind la ţinerea în neştire a unei părţi bune a electoratului. Partidele de stânga insistă asupra teoriei moldovenismului, care coboară în Evul Mediu, aceştia ignorând astfel în mod voit istoria, deoarece statele europene moderne s-au format către mijlocul sec. al XIX-lea" (Guțu 2014).

Opinia lingviştilor de la Academia de Ştiinţe a Moldovei a fost sintetizată de Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie, prin următoarea afirmaţie:

> „[...] principalul motiv care frânează readucerea limbii române în capul mesei este conjuncturismul oamenilor noştri politici, începând cu primele persoane şi terminând cu ultimul birocrat din sistemul nostru de stat" (Bahnaru 2012).

El arată că, dacă lingviştii au obligaţia să elaboreze din perspectivă ştiinţifică componentele-cheie ale unei politici lingvistice echitabile, atunci guvernul şi politicienii sunt responsabili să o promoveze. Or, tocmai aici apare o neconcordanţă crasă, care poate fi calificată ca „lipsă a voinţei politice", a disponibilităţii guvernanţilor de a ţine cont de opinia savanţilor şi a elitelor intelectuale de la Chişinău.

Ion Bărbuţă, un alt lingvist de la Chişinău, declara într-un interviu că „denumirea corectă a limbii este limba română", venind cu argumente solide în ce priveşte caracterul ilegitim al glotonimului susţinut cu atâta vehementă de către comunişti:

> „Noi am preluat normele limbii române literare prin lucrările elaborate în România şi nu suntem în drept să dăm o altă denumire acestei limbi. [...] Prin urmare, limba română literară şi normele sale au fost instituite la Bucureşti, iar cei care au pus bazele limbii române literare sunt lingviştii de peste Prut [...]. Dacă noi am fi contribuit la constituirea limbii române literare, am fi avut dreptul moral să numim această limbă altfel. Dar noi am fost de fapt cei care doar am utilizat aceste norme, le-am aplicat, le-am preluat. Şi în cazul acesta nu cred că avem vreun drept moral să venim cu o altă denumire, să spunem că limba aceasta ar trebui să se numească «moldovenească»" (Bărbuţă 2010).

Autorul recunoaşte că lingviştii de la Chişinău nu au putut participa la constituirea normelor literare ale limbii române din cauza condiţiilor istorice vitrege: între anii 1812–1917, actualul teritoriu al Republicii Moldova a făcut parte din Imperiul Rusesc. Or, tocmai în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, în contextul proceselor de transformare socială, politică şi culturală din România, are loc constituirea limbii române moderne[8]. Momentele importante care au contribuit la stabilirea normelor limbii literare au ocolit Basarabia şi au scos-o din circuitul general românesc. Cercetătorii arată că din 1835, adică doar la câţiva ani după anexare, limba română este interzisă şi substituită prin rusă, iar funcţionarii ţarişti vor începe să promoveze cu obstinaţie *limba moldovenească*, apelativ conceput ca opus celui de *limba română*, ei utilizând şi alte denumiri alternative, precum: *местное наречие* („grai local"),

[8] În ce priveşte rolul limbii şi al literaturii române în edificarea naţiunii române de-a lungul sec. al XIX-lea, a se vedea excelentul studiu scris de Angela Tarantino (Tarantino–Saracgil 2012).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

молдаванский язык („limbă moldovană”) ş.a., pentru a îndepărta cât mai mult limba vorbită aici de cea din dreapta Prutului[9].

Abia în perioada interbelică (1918–1940), atunci când Basarabia a făcut parte din România Mare, româna intră în drepturile sale firești şi în teritoriul dintre Prut şi Nistru, normele limbii literare funcţionând la nivelul întregii societăți. În aceeaşi perioadă însă, în stânga Nistrului, în fosta Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (R.A.S.S.M., actuala Transnistrie), în contextul politicii lingvistice sovietice, sunt elaborate o nouă identitate şi o nouă limbă. De fapt, limba „moldovenească” a constituit nucleul noii identități trunchiate şi falsificate, întrucât aceasta a fost concepută ca o alternativă la identitatea românească. Pavel Chior, liderul grămătic al vremii, postula că limba nou-creată trebuie să fie cât mai simplă, şi anume cât mai rudimentară şi mai simplificată, aşa cum se vorbeşte în satele transnistriene. În consonanţă cu spiritul revoluţionar al vremii, această limbă, concepută pentru muncitori şi ţărani, trebuia să fie mai populară şi mai democratică decât limba română „burgheză” a elitelor:

> „Cultura şi limba românească di azi, fiind mânuită di clasu burjuaznic, sî orienteazî spri Franţâia. Deatâta az în România domneşti o limbî amestecatî cari nu-i priceputî plugariului moldovan. [...] Deosăghirea iasta între limba clasului domnitori şi a clasului asuprit în România – noi om pute s’o folosâm, dacî n’om scăpa din vederi şî aesti politiceşti, când o formăm noi ortografia noastrî. Alfavitu cari îl alcătuim noi amu, trebui sî cii aşa, ca şî moldovenii mai sus pominiţi sî poatî uşor a-l înţăleji ş’al potriji cu alfavitu lor – latinesc” (Chior, *apud* Gribincea *et alii* 2004, p. 59).

Prin urmare, limba „moldovenească” a apărut dintr-un grai vorbit în Transnistria, deci, la periferia cea mai îndepărtată a limbii române comune. Compararea acestui grai popular şi rudimentar, ridicat la rang de limbă literară de ideologii regimului, cu limba literară din România, a constituit un demers ilegitim din punct de vedere lingvistic, deoarece *român* (*românesc*) şi *moldovean* (*moldovenesc*) nu sunt termeni de acelaşi rang semantic. *Moldovean, moldovenesc* se află la nivelul termenilor *muntean, oltean, bănăţean, maramureşean*, pe când *român, românesc* e termen general pentru toată limba română comună şi literară (Coşeriu 2005, p. 127–128).

Cert este că după 1944, odată cu formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti, oficialităţile sovietice vor impune noua limbă „moldovenească” elaborată în Transnistria şi în teritoriul dintre Prut şi Nistru. În acei ani planificarea lingvistică prevedea îndepărtarea registrului literar al limbii române de registrul său colocvial, adică de graiul moldovenesc, de limba vorbită de majoritatea locutorilor, luându-se ca model de limbă graiul cu toate particularităţile sale fonetice, morfologice şi sintactice. În plus, în urma unor acţiuni concrete de politică şi planificare lingvistică, în R.S.S. Moldovenească a fost instaurată o situaţie tipică de *diglosie*, care se caracteriza

[9] Lidia Colesnic-Codreanca consideră că obiectivul politicilor culturale promovate de Imperiul Ţarist a fost înapoierea băştinaşilor, omogenizarea şi rusificarea lor. Totodată era prevăzută dialectizarea limbii române şi crearea unui grai apropiat de limba rusă (Colesnic-Codreanca 2003).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

> „[...] prin distribuirea inegală a funcţiilor atribuite limbilor în contact, limba rusă beneficiind de un statut privilegiat de *limbă dominantă*, iar limba română fiind vorbită cu precădere în mediul rural" (Moldovanu 2007, p. 174),

adică având rol de *limbă dominată*, marginalizată şi ostracizată.

În anii postbelici, promotorii „limbii moldoveneşti" se opuneau, în realitate, exprimării elevate, folosirii neologismelor, împotriva unui standard de limbă exemplară, optând pentru un nivel de limbă rudimentară. La nivel lexical, ei recomandau împrumuturile artificiale din limba rusă, „cea mai progresistă limbă din lume". De aceea, doctrina limbii „moldoveneşti" a însemnat orientarea forţată spre graiul local şi spre limba vorbită, interzicerea alfabetului latin, haosul ortografic şi ortoepic, intruziunea masivă în lexic a rusismelor[10].

Deşi în anii '60, adică pe la mijlocul perioadei sovietice, încep să se facă primii paşi înspre apropierea de normele literare ale limbii române, sub formă de *cultivare a limbii*, Klaus Heitmann demonstrează că istoria limbii literare naţionale din Moldova Sovietică, începând cu anii '20 şi până la *perestrojka* lui Mihail S. Gorbaciov, constituie

> „[...] o alternativă interesantă a unor încercări de a crea diferenţe mai mari sau mai mici faţă de limba română vorbită în România, lucru care se efectua, pe de o parte, prin efortul de a scoate în evidenţă caracterul independent al limbii moldoveneşti, pe de altă parte, prin a-i atribui, în mod practic, limbii literare unele nuanţe orale, uzuale sau ruseşti" (Heitmann 1998, p. 59)[11].

Cu toate acestea, scopul separării limbii „moldoveneşti" de limba română nu a putut fi atins, întrucât

> „[...] oricâte rusisme ar fi adoptat şi cu oricâte creaţii *ad-hoc* s–ar fi încărcat, o limbă bazată pe graiurile moldoveneşti şi care păstra structurile esenţiale ale acestora nu putea fi altceva decât o formă a limbii române; o formă fără îndoială aberantă şi hibridă, anacronică şi absurdă, dar totuşi o formă a limbii române" (Coşeriu 2005, p. 127–128).

Constituția Republicii Moldova din 1994

Odată cu victoria din 31 august 1989 şi cu declararea independenței Republicii Moldova în 27 august 1991, în contextul unor schimbări politice radicale în Europa de Est, filologii de la Chişinău au crezut că teoria celor două limbi diferite între ele (care a constituit chintesența politicii lingvistice sovietice) este definitiv rezolvată

[10] În ce ne priveşte, am definit „limba moldovenească" astfel: „limba moldovenească este un construct stalinist, care are la bază ideea vehiculată de Proletkult a unei limbi simple/simpliste, proletare. Ea nu este altceva decât o română cu un vocabular extrem de redus şi rusificat, cu o sintaxă rudimentară – „clasa proletară nu vorbeşte cu subordonate" – şi scrisă cu grafie chirilică" (Bojoga 2013, p. 18).

[11] O opinie similară are şi Kl. Bochmann: „Politica stalinistă în plan lingvistic a constat în ruperea cât se poate de radicală a legăturilor cu limba română, în amplificarea particularităţilor faţă de limba standard, prezente în mod normal în orice dialect, şi eventual în inventarea altora noi" (Bochmann 2004, p. 193).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

şi că de acum încolo denumirea adecvată a limbii va fi româna. De altfel, între anii 1991–1994 *limba română* devine o sintagmă firească, bucurând-se de un prestigiu înalt la nivelul întregii societăţi. Ea era utilizată în instituţiile publice, de către cetăţeni şi politicieni, inclusiv de către vorbitorii de limba rusă. Doar că, după această scurtă perioadă de euforie generală când se credea că româna va deveni în câţiva ani limbă oficială, că va ajunge să funcţioneze în toate sferele sociale, că se va converti în scurt timp în limbă de contact interetnic pe teritoriul Republicii Moldova, astfel încât şi reprezentanţii celorlalte etnii, constrânşi de legislaţia lingvistică, să o studieze, se revine brusc la politica lingvistică de odinioară.

Cu toate că lingviştii de pe ambele maluri ale Prutului stabiliseră unitatea normelor literare în cadrul simpozionului internaţional *Norma literară în contextul diversităţii funcţionale a limbii române*, desfăşurat la Chişinău între 26 şi 27 noiembrie 1993, această unitate este din nou contestată, iar revendicările lingvistice ale societăţii civile vor fi trecute cu vederea de către reprezentanţii clasei politice de la Chişinău.

Astfel, în iulie 1994 reprezentanţii puterii (membri ai partidului agrar, adică foşti activişti de partid şi preşedinţi de colhoz) adoptă noua Constituţie a Republicii Moldova, în al cărei art. 13 se stipulează că limba de stat (oficială) a Republicii Moldova este „limba moldovenească”. În felul acesta, se revine în forţă la situaţia de dinainte de 1989: sferele de utilizare ale limbii române în societate se îngustează drastic, Departamentul de stat al limbilor este desfiinţat, legislaţia lingvistică este boicotată. În ce priveşte apelativul *limba română*, el este de-a dreptul ostracizat şi tabuizat[12].

Cert este că lingviştii şi elitele intelectuale de la Chişinău, precum şi reprezentanţi ai comunităţii ştiinţifice internaţionale îi avertizaseră pe parlamentari că a introduce glotonimul „limba moldovenească” în legea fundamentală a ţării constituie o violare gravă a adevărului ştiinţific. Întrucât demersurile lor nu au avut nici un efect asupra politicienilor zilei, participanţii la cel de-Al V-lea Congres al Filologilor Români, desfăşurat în iunie 1994 la Iaşi şi Chişinău, s-au adresat Parlamentului Republicii Moldova cu doleanţa de a ţine cont de opinia savanţilor privind istoria şi esenţa limbii române:

> „Limba română este unica reprezentantă actuală a latinităţii orientale, oriunde ar fi întrebuinţată ca limbă de stat, limbă de cultură, limbă de comunicare”[13].

[12] Pe lângă faptul că reprezentanţii partidului agrar desfiinţează în 1994 Departamentul de stat al limbilor, ei suspendă şi termenul prevăzut pentru atestarea cunoştinţelor de limba română pentru alolingvii care ocupă posturi administrative sau sunt funcţionari de stat, obstrucţionând astfel implementarea legislaţiei lingvistice adoptate în 31 august 1989.

[13] La acel congres a participat şi Eugeniu Coşeriu care declara următoarele: ”S-a întrebat, se pare, cineva şi la Congresul al V-lea al Filologilor Români dacă noi, lingviştii care ne ocupăm cu limba română în toate formele ei, deci şi cu graiul moldovenesc ca atare, avem dreptul să impunem Parlamentului unui stat independent numele pe care trebuie să-l dea limbii acestui Stat. Într-adevăr, nu avem dreptul; avem datoria. Nu, se înţelege, să-i ”impunem” ceva, ci să-i arătăm care este adevărul

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

În *Apelul către Parlamentul Republicii Moldova*, adoptat în unanimitate la acel congres, se sublinia că

> „[...] acum, când se definitivează textul Legii Fundamentale a țării, Parlamentul nu poate să ignore adevărul științific și trebuie să fixeze în Constituție, în spiritul respectării acestui adevăr, denumirea limbii de stat din Rep. Moldova prin glotonimul LIMBA ROMÂNĂ" (*Apel* 1994, p. 5).

Arătându-se care ar fi avantajele menținerii în sfera unei politici lingvistice judicioase, în *Apel* se sublinia că fixarea în Constituție a denumirii Limba Română

> „[...] va pune capăt unui capitol rușinos al ideologiei și practicii din fostul regim totalitar, în care Republica Moldova a fost implicată fără voie, va lichida pentru totdeauna sursa periculoasă de tensionare a situației politice, excluzând duplicitatea în interpretarea fenomenului lingvistic românesc, va permite românilor moldoveni să-și recapete siguranța și demnitatea de neam" (*ibidem*, p. 5).

Parlamentarii însă nu au luat în considerare acest apel, adresat cu o lună înainte de adoptarea Constituției; în consecință, au procedat după cum i-a tăiat capul. Cert este că, odată cu adoptarea noii Constituții, reprezentanții elitelor intelectuale de la Chișinău (scriitori, profesori, ziariști, editori) au continuat să lupte pentru adevărul științific, organizând mitinguri de condamnare a art. 13, expediind manifeste pe adresa Parlamentului, însă fără nici un efect. De altfel, printre primii care au luat atitudine au fost scriitorii de la Chișinău care declarau:

> „[...] adevărul că limba noastră este română a fost definitiv clarificat, așa cum a fost definitiv precizat și faptul că noi facem parte din națiunea română și literatura creată dincoace de Prut este de asemenea română" (*Declarație*... 1994, p. 14).

Cerând substituirea necondiționată a sintagmei „limba moldovenească" prin cea de *limba română*, scriitorii avertizau că în caz de neabolire a acestui fals științific, ei își vor retrage operele din manualele școlare și vor face apel la comunitatea științifică internațională să intervină în dezbaterea lingvistică.

Proteste similare au fost adoptate și la alte foruri internaționale care s-au adresat Parlamentului de la Chișinău să substituie sintagma cu iz stalinist prin cea adecvată de limba română. Bunăoară, în protestul expediat de Academia Americano-Română se subliniau următoarele:

> „Aflăm cu surprindere că în noua Constituție a Republicii Moldova s-a introdus ca limbă de stat așa-numita «limbă moldovenească». Așa cum am atras atenția personal Domnului Președinte Snegur și cum s-a precizat în Moțiunea adoptată de participanții la Congresul Academiei Americano-Române de Arte și Științe de la Chișinău (iulie 1993), această denumire este greșită din punct de vedere științific. [...] Oricare ar fi considerentele economice care duc la reintegrarea Republicii Molodova în politica fostei Uniuni

științific și istoric și să-l avertizăm cu privire la orice uneltire împotriva acestui Adevăr, ca nu cumva să facă o greșeală care ar putea avea urmări extrem de grave" (Coșeriu 1994: 52-53).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

> Sovietice, a vorbi de limba moldovenească este un nonsens, deoarece, așa cum știu foarte bine locuitorii acestei regiuni, denumirea aceasta nu are nici un corespondent în realitatea lingvistică” (*Declarație*... 1994, p. 14).

Cert este că pe parcursul anilor următori au loc simpozioane ştiinţifice, congrese naţionale şi internaţionale, întâlniri ale elitelor intelectuale cu reprezentanţii puterii, în scopul de a-i convinge pe politicieni de adevărul ştiinţific. Deşi în septembrie 1994 dl Petru Lucinschi, preşedintele Parlamentului Republicii Moldova, solicita opinia savanţilor de la Academia de Ştiinţe a Moldovei în legătură cu art. 13 din Constituţie, iar în martie 1995 dl Mircea Snegur, preşedintele Republicii Moldova, se adresa Parlamentului cu mesajul *Limba Română este numele corect al limbii noastre*, în care propunea să fie revăzut art. 13 din Constituţie, deoarece

> „[...] ştiinţa lingvistică dovedeşte că vorbirea noastră, graiul nostru moldovenesc, constituie doar una din varietăţile întregului glotic ce are un singur nume generic *limba română*”,

la nivel de ansamblu nu s-au înregistrat rezultate pozitive. Cu excepția unui scurt moratoriu (din 28 februarie 1996 până în 2001) asupra art. 13, obținut grație protestelor repetate ale Academiei de Științe de la Chișinău[14] și deschiderii spre dialog a domnilor P. Lucinschi și M. Snegur, guvernanții de atunci au revenit la politica lingvistică sovietică și, în consecință, la doctrina moldovenismului de odinioară.

Începând cu 2001, odată cu câștigarea alegerilor parlamentare anticipate de către partidul comuniştilor din Republica Moldova, are loc implementarea politicii lingvistice a acestui partid, care constă din eliminarea din uz a *limbii române,* ca aparţinând altui popor şi altei ţări, şi revenirea la vechea teorie sovietică a celor două limbii romanice de est – „moldovenească” şi română – diferite între ele. În acest scop, reprezentanţii PC au comandat elaborarea unui *Dicţionar moldovenesc-românesc* (Stati 2003) şi au adoptat *Concepţia politicii naţionale de stat a Republicii Moldova*, care reprezintă

> „[...] o parte a unui proces mai amplu de *nation buildung,* demarat în Basarabia de ocupantul sovietic şi continuat de partidul comuniştilor” (Dungaciu 2005, p. 89).

Astfel, în pofida eforturilor lingviştilor de la Chişinău şi ale societăţii civile, guvernele şi legislativele care s-au aflat la putere din 1994 până în 2010 au revenit la politica lingvistică sovietică, utilizând denumirea limbii ca instrument în lupta cu adversarii politici şi cu cei care nu împărtăşesc ideile moldovenismului. Totodată, acești politicieni se limitează la propria lor competență lingvistică, fiindcă în realitate, ei nu cunosc româna literară, limba pe care ei o vorbesc fiind limba de lemn:

[14] La solicitarea lui P. Lucinschi, preşedintele Parlamentului, Academia de Ştiinţe a Moldovei a adoptat un răspuns oficial, în care se preciza: „Adunarea Generală a Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova confirmă opinia ştiinţifică argumentată a specialiştilor filologi din Republică şi de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului Academiei de Ştiinte a Republicii Moldova din 9 septembrie 1994), potrivit căreia denmirea corectă a limbii de stat (oficială) a Republicii Moldova este Limba Română” (*Răspuns*... 1994, p. 12).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

„Acum, când unii politicieni de la Chişinău pun cu atâta râvnă problema denumirii limbii noastre – alta decât cea română – desigur că ei o fac din raţiuni politice, ideologice. Dar, în ultimă instanţă ei o fac din nişte calcule egoiste, pentru că [...] ei îşi apără comoditatea personală şi nivelul, gradul lor de cultură: la ce bun ar obosi să-şi asimileze limba română – bogată, expresivă, nuanţată stilistic etc. –, când se pot „descurca" cu o limbă „moldovenească" săracă, amestecată cu rusisme pe care ei le savurează din copilărie sau din tinereţe?" (Pohilă 2008, p. 2).

Acestea fiind spuse, putem concluziona că demersurile din 2013 ale deputaţilor liberali – Ana Guţu, Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Corina Fusu, Boris Vieru şi Gheorghe Brega – au încununat, într-un fel, eforturile de aproape 20 de ani ale lingviştilor şi ale societăţii civile de la Chişinău de a repune în drepturi glotonimul *limba română* şi de a ridica prestigiul limbii literare la nivelul întregii societăţi. Doar că rămâne să mai fie făcut un ultim pas: validarea deciziei Curţii Constituţionale în Parlamentul Republicii Moldova. Astfel încât renunţarea definitivă la „limba moldovenească" şi introducerea în art. 13 a glotonimului *limba română* depind în continuare de voinţa politică de la Chişinău şi de capacitatea de deschidere spre valorile româneşti şi europene a viitoarei coaliţii a partidelor pro-occidentale.

În loc de final

În termeni de sociolingvistică, în Republica Moldova asistăm astăzi la un conflict lingvistic ce se manifestă în cadrul aceleiaşi comunităţi de vorbitori românofoni. Cele două denumiri alternative – română şi „moldovenească" –, susţinute de către filologi şi, respectiv, politicieni, ca pincipali actori ai politicii lingvistice, se confruntă în mod deschis la nivelul întregii societăţi. Altfel spus, între lingviştii şi elitele intelectuale de la Chişinău, care pledează pentru limba română, şi anumiţi politicieni ai zilei – comunişti şi socialişti – care susţin că denumirea limbii este „moldovenească", are loc un dialog al surzilor. Or, această lipsă de comunicare are repercusiuni directe şi nefaste asupra comunităţii de vorbitori. Fiind marcată la nivelul subconştientului de discursul moldovenist de odinioară şi lipsindu-i conştiinţa lingvistică din motive istorice obiective[15], masa de vorbitori ia ca punct de reper Constituţia Republicii Moldova. Preluând cuvintele unui blogger din Internet,

„[...] populatia din R. Moldova inca nu stie ca limba romana e limba oficiala a statului lor, conform ultimei decizii a Curtii Constitutionale, de asemenea nu stie ca Academia de Stiinte din R. Moldova si toti specialistii in domeniu au stabilit de mult ca nu exista o limba propriu-zisa moldoveneasca si ca limba oficiala a statului R. Moldova e limba romana [...] dar se pare ca unii precum Dodon au mai mare succes prostind oamenii in continuare cu neadevaruri sovietice" (*Română*... 2014)[16].

[15] Despre corelaţia dintre denumirea limbii materne şi perceperea apartenenţei naţionale, precum şi despre criza identitară de la Chişinău a se vedea Bojoga 2010.

[16] Ne referim doar la un comentariu – din cele peste 80 – ale bloggerilor care şi-au dat părerea pe marginea sondajului *Română sau moldovenească? Ce spun sondajele* (cf. *Română*... 2014).

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Apel 1994 = *Apel către Parlamentul Republicii Moldova*, în „Limba română” (Chișinău), IV, 1994, nr. 3 (15), p. 4–5.

Bahnaru 2012 = Vasile Bahnaru, *Noi românii, basarabenii, fiind majoritari aici sîntem mai curînd în situația unor minoritari*. Interviu cu Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie al Academiei de științe a Moldovei, 30 august 2012; cf. http://www.europalibera.mobi/a/ 24692297.html

Bărbuță 2010 = Ion Bărbuță, *Denumirea corectă a limbii este limba română.* Interviu cu Ion Bărbuță, directorul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, difuzat la Radio Europa Liberă, august 2010; cf. http://politicom.moldova.org/news/ion-brbu-denumirea-corect-a-limbii-este-limba-romn-205983-rom.html

Bochmann 2004 = Klaus Bochmann, *Limba română: istorie, variante, conflicte. O privire din afară*, Cartdidacit, Chișinău, 2004.

Bojoga 2005 = Eugenia Bojoga, *L'évolution des normes linguistiques du roumain dans la République de Moldavie*, în C. Sinner (ed.), *Norm und Normkonflikte in der Romania*, Peniope, München, 2005, p. 212–243.

Bojoga 2008 = Eugenia Bojoga, *L'immaginario politico sovietico e la situazione attuale della lingua rumena nella Repubblica di Moldova*, în L. Valmarin, N. Neşu (eds), *La lingua rumena: proposte culturali per la nuova Europa*, în „Romania Orientale” (Roma), XXI, 2008, p. 184–204.

Bojoga 2010 = Eugenia Bojoga, *Identitatea refulată a basarabenilor şi limba „moldovenească”*, în V. Boari, S. Gherghina, R. Murea (eds), *Regăsirea identității naționale*, Editura Polirom, Iaşi, 2010, p. 232–277.

Bojoga 2013 = Eugenia Bojoga, *Limba română – „între paranteze”? Despre statutul actual al limbii române în Republica Moldova*, ARC, Chişinău, 2013.

Cavruc 2013 = Dmitrii Cavruc, *Prutul de acum e trecut*, în „Comunistul”, nr. 40 din 13 decembrie 2013, p. 4–5.

Colesnic-Codreanca 2003 = Lidia Colesnic-Codreanca, *Limba română în Basarabia (1812–1918). Studiu sociolingvistic pe baza materialelor de arhivă*, Museum, Chişinău, 2003.

Consolidarea eforturilor... = Consolidarea eforturilor internaționale va permite Moldovei să evite acapararea prin absorbție de către statul român , în „Comunistul”, nr. 40, 13 decembrie 2013 nr. 40 din 13 decembrie 2013, p. 3–4.

Constituția 1994 = *Constituția Republcii Moldova* adoptată în 29 iulie 1994; http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311496&lang=1

Coseriu 1999 = Eugenio Coseriu, *Die östliche Latinität*, în H. Förster, H. Fassel (eds), *Kulturdialog und akzeptierte Vielfalt? Rumänien und rumänische Sprachgebiete nach 1918*, Thorbecke, Stuttgart, 1999, p. 197–214.

Coşeriu 1994 = Eugeniu Coşeriu, *Deontologia şi politica*, în „Limba română” (Chişinău), 1994, nr. 5–6 (17–18), p. 52–61.

Coşeriu 2005 = Eugeniu Coşeriu, *Limba română – limbă romanică*. Texte manuscrise editate de N. Saramandu, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

Declarația 1994 = *Declarația de protest a Academiei Americano-Române privitor la introducerea în noua Constituție a Republicii Moldova a denumirii de „limba moldovenească” pentru realitatea lingvistică a vorbitorilor de limba română de la est de Prut*, în „Limba română” (Chişinău), 1994, nr. 4 (16).

Declarație 1994 = *Declarație a Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova*, în „Limba română” (Chişinău), IV, 1994, nr. 4 (16).

Divergențe... 2013 = *Divergențe în PD? Lupu – limba moldovenească, Plahotniuc și Candu – limba română*, în „Ziarul de gardă”, nr. 40 din 12 decembrie 2013, p. 3–5; http://www.zdg.md/stiri/divergente-in-pd-lupu-limba-moldoveneasca-plahotniuc-si-candu-limba-romana

Doar poporul 2013 = *Doar poporul Moldovei este în drept să decidă în care direcţie să se mişte, cum să se numească, în ce limbă să vorbească!* Adresarea partidului comuniștilor din Republica Moldova către partidele politice, mișcările și organizațiile obștești, în „Comunistul”, nr. 40 din 13 decembrie 2013, p. 1–2; http://comunist.md/md/?p=7684

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

Dodon 2011 = Comunistul Dodon: *Avem cultura, limba şi destinul nostru moldovenesc*, în „Evenimentul zilei", 9 iunie 2011; http://ziarero.antena3.ro/articol.php?id=1307592738
Dodon 2012 = Igor Dodon, *Nu vrea să fiu cameleon ca să-mi schimb părerea despre limba de stat*; http://www.publika.md/dodon--nu-vreau-sa-fiu-cameleon-ca-sa-imi-schimb-parerea-despre-limba-de-stat_1123851.html
Dungaciu 2005 = Dan Dungaciu, *Moldova ante portas*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.
Gribincea *et alii* 2004 = M. Gribincea, A. Gribincea, N. Şişcanu, *Politica de moldovenizare în R.A.S.S. Moldovenească*. Culegere de documente şi materiale, Civitas, Chişinău, 2004.
Guţu 2014 = *Să trecem Prutul cu mai multă îndârjirie*. Gabriel Teodor Gherasim în dialog cu Ana Guţu, în „Naţiunea", IV, 2014, nr. 3; http://www.ziarulnatiunea.ro/2014/01/22/sa-trecem-prutul-cu-mai-multa-indarjire-1/
Heitmann 1998 = Klaus Heitmann, *Limba şi literatura română în Basarabia şi Transnistria (aşa-numita limbă şi literatură moldovenească)*, în idem, *Limbă şi politică în Republica Moldova*, ARC, Chişinău, 1998.
Horjan 2013 = Oleg Horjan, *Prin decizia CC cu privire la limba de stat se „lichidează statalitatea moldovenească"*; http://www.noi.md/md/print/news_id/32907
Hotărârea... 2014 = *Hotărârea privind interpretarea art. 13 alin. (1) din Constituţie în corelaţie cu Preambulul Constituţiei şi Declaraţia de Independenţă a Republicii Moldova*, în „Limba română" (Chişinău), XXIV, 2014, p. 15–48.
Kabatek 2003 = Johannes Kabatek, *Las categorizaciones de las lenguas, del lenguaje y de los discursos – teoría y ejemplos iberorrománicos*, în Fernando Sánchez Miret (ed.), *Actas del XXIII Congreso de Lingüística y Filología Románicas. Salamanca 2001*, vol. III, sección 4. *Semántica léxica, lexicología y onomástica*, Niemeyer, Tübingen, p. 254–261.
Lupu 2013 = *Lupu spune că vorbeşte limba moldovenească. Cum au reacţionat colegii din AIE şi PCRM*; http://www.publika.md/video-lupu-spune-ca-stiintific-vorbeste-limba-moldoveneasca–cum-au-reactionat-colegii-din-aie-si-pcrm_1049091.html
Moldovanu 2007 = Gheorghe Moldovanu, *Politică şi planificare lingvistică: de la teorie la practică* (în baza materialului din Republica Moldova şi din alte state), ASEM, Chişinău.
Partidul socialiştilor... = Partidul socialiştilor din Republica Moldova: „Moldova are nevoie de altceva"; http://www.rfi.ro/stiri-politica-54110-republica-moldova-ue-rusia
Pohilă 2008 = Vlad Pohilă, *Şi totuşi, limba română (articole, eseuri, prefeţe, recenzii)*, Prometeu, Chişinău, 2008.
Răspuns 1994 = *Răspuns la solicitarea Parlamentului Republicii Moldova privind istoria şi folosirea glotonimului „limba moldovenească*, în „Limba română" (Chişinău), IV, 1994, nr. 4 (16), p. 11–13.
Română 2014 = *Română sau moldovenească? Ce spun sondajele*; http://unimedia.info/stiri/romana-sau-moldoveneasca-ce-spun-sondajele-75541.html
Tabouret-Keller 1997 = A. Tabouret-Keller, *Les enjeux de la nomination des langues*, Peeters, Louvain-La-Neuve, 1997.
Tarantino–Saracgil 2012 = Angela Tarantino, Ayse Saracgil, *Costruire la nazione con la lingua e la letteratura: la Turchia e la Romania*, în „Romania Orientale" (Roma), 2012, nr. 25, p. 205–245.
Tkaciuk 2013 = Mark Tkaciuk, *Pentru ce este pregătită Moldova?*, în „Comunistul", 2013, nr. 40 din 13 decembrie 2013, p. 2–3.
Viţu 2014 = Valeria Viţu, *Republica Moldova: spre UE sau spre Rusia?*; http://www.rfi.ro/stiri-politica-54110-republica-moldova-ue-rusia

LANGUE ROUMAINE OU „MOLDAVE"? UNE PERSPECTIVE SOCIOLINGUISTIQUE SUR LA CONTROVERSE ACTUELLE DE LA REPUBLIQUE DE MOLDAVIE
(*Résume*)

Dans le texte ci-dessus – nous présentons les principales données du débat linguistique de Chişinău. Bien que la langue roumaine ait été déclarée langue officielle le 31 août 1994, après ni

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)

même 5 ans, simultanément à l'adoption de la Constitution de la République de Moldavie en juillet 1994, son statut se voit discréditer par le retour à l'ancienne appellation de „langue moldave”. Par conséquent, pedant ces dernières 20 années, le syntagme *langue roumaine* s'est difficilement frayé un chemin dans la société moldave: glorifiée et promue par les élites intellectuelles de Chisinau, elle a été en même temps blâmée et anathémisée par les politiciens communistes, pour lesquels déclarer parler roumain était synonyme de „anti-moldave” et, forcément, de „fasciste”.

Afin d'offrir l'apperçu complet des échos de l'amendement par la Cour Constitutionnelle du 5 décembre 2013, conformément auquel la langue officielle de la République de Moldavie était „la langue roumaine, et non pas la langue moldave basée sur la graphie latine”, nous faisons recours aux fondements théoriques de la sociolinguistique et à quelques concepts-clés de cette discipline: *glotonyme/appellation de la langue*, *acteurs de la politique linguistique*, *communauté d'utilisateurs*, *diglossie* et *conflit linguistique*, *prestige de la langue*, *langue domminante/langue dominée*.

Cuvinte-cheie: *limbă română, glotonim, actori ai politicii lingvistice, conflict lingvistic, decizia Curții Constituționale din 5 dec. 2013*.

Mots-clés: *langue roumaine, glotonyme, acteurs de la politique linguistique, conflit linguistique, l'amendement par la Cour Constitutionnelle du 5 déc. 2013*.

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
eugenia.bojoga@gmail.co

BDD-V428 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:00 UTC)